

## **Kerstnummer**

---

*Br Cyriel is weer naar Kisaro afgereisd. Zijn neef Gerard is nog ter plaatse tot 20 december. Hij geeft ons ook een keurig verslag. In het nieuws van vandaag 1 december moet hij ons helaas mededelen dat het niet zo goed gaat met de gezondheid van de Broeder. Daarom geven we dit vooraf.*

---

**Maandag 1 december**

**Een datum om nooit te vergeten: Broeder Cyriel moet noodgedwongen gehospitaliseerd worden in Kigali. Als ik hem deze namiddag achterliet in zijn ziekenkamer vroeg hij me: "Ge gaat toch de familie en de pastoor verwittigen". Dat heb ik dus beloofd.**

**Zoals eerder gemeld is hij nooit meer de "oude" geweest sinds zijn terugkeer uit verlof op 23 oktober. Maar dat lezen jullie vanaf 20 december. Ik ga me nu beperken tot vandaag.**

**Deze morgen heeft hij met veel inzet toch nog een tas bouillon gedronken. Nog vol wilskracht en zonder klagen. Melanie was voor de tweede nacht op rij vooraan in zijn bureau blijven overnachten en zei dat hij goed geslapen had. Ik vroeg hem zonder overhaasting klaar te maken om te vertrekken naar Kigali.**

**Ondertussen moest ik de metsersploeg orders geven en de planning maken voor het tractorvervoer. Als de tractor 10 m gereden had vloog de ventilatorriem stuk. Dus moest de vrachtwagen hun materiaal naar de werf voeren. Onze witte staat tot woensdag in de garage in Kigali. We hadden de wagen van de exécutief in bruikleen gekregen voor de noodgevallen.**

**Om 10 h konden we vertrekken naar Kigali. Nonkel wilde niet ondersteund worden om in te stappen. "Bah, bah, bah". Ge kent hem hé!!! De inwoners van Kisaro keken de ogen uit hun kop als ze de wagen van hun "burgemeester" zagen passeren met de Umuzungu en Furere. Achteraan zat Melanie. Safarie was chauffeur want Pascal moest de tractor herstellen. De tamtam had natuurlijk al iedereen op de hoogte gebracht dat het niet goed ging de laatste tijd met Furere Cyrillee.**

**We kwamen op de middag aan bij de receptie van het hospitaal. Zuster Marie-Michel kwam ook aan: ze is onze grote toeverlaat! Ik had de dagen voordien info genomen bij Broeder Jan van Ternat voor de ziekteverzekering en Mutas (het vroegere Eurocross). Vandaag kreeg ik bevestiging dat Mutas een uitzondering maakt voor missionarissen. Ze zijn verzekerd zoals alle andere reizigers in het buitenland. Als ik hem dat vertelde kwam zijn breedste glimlach op zijn gelaat. 't Was mooi om zien in zijn ziekenhuisbed met zijn paternoster in de hand en een infuus erlangs. Het was me trouwens opgevallen dat hij de**

laatste dagen de kralenkrans bijna altijd bij de hand had.

“Hoelang moet ik hier blijven?”. “Misschien een dag of vier, ‘t is te zien hoe braaf ge zijt”, zei zuster Marie-Michel. Als we net buiten Kigali reden, Safari en ik, kregen we een leuke band. Ook dat nog. Ik was rond 17 h 30 terug in Kisaro. Vanavond kreeg ik toch een beetje goed nieuws: De invloed van de infuus was goed zichtbaar in de kleur van het zakje dat aan de zijkant van zijn bed bengelde. Maar alles moet nog verder urologisch onderzocht worden! Kisaro treurt een beetje, niemand durft blijkbaar iets te vragen. Patienter, waretse, afwachten!

Ik krijg juist het bericht van Melanie dat hij zijn vierde zakje glucose gekregen heeft.

### Dagverslag van Gerard

Dinsdag 23 september.

Mijn vliegreis is vlot verlopen. Pascal en Juvenal waren goed op tijd in de luchthaven van Kigali. De controle verliep ook heel vlot in de splinternieuwe hall voor aankomende passagiers.

Het begon met een koortscontrole om het Ebola gevaar buiten Rwanda te houden. Dat gaf al een goed gevoel.

Om 22h30 waren we in Kisaro. Broeder Protais, Melanie, Alexis en de nachtwakers waren heel blij en behulpzaam. Alexis is een stagiair die met de hulp van onze vriend Johan Decru uit Koekelare hier als stagiair verblijft. Na een babbel en een tas koffie samen met Br Protais ben ik naar mijn werkkamer gegaan. Het was toch 00h 30 tegen dat alles uitgepakt was.

Deze morgen was het een blij weerzien met iedereen vooral met de jonge boeren en de metsersploeg. Melanie was er ook al om 7 h. We hebben samen met Juvenal de volledige toer gedaan met de witte jeep. De witte rijdt voortreffelijk. Pascal heeft aan de boite voorlopig niets moeten doen. Zijn vrees was misschien wat voorbarig. Hij heeft bij een tweede controle ontdekt dat er olie verlies was op de plaats waar de koppeling ingedrukt wordt. Hij heeft een dichting en 10 cm darm met veer errond moeten vervangen. Laat ons hopen dat het zo blijft.

Het voelt wel een beetje raar zo mijn eerste werkverblijf in Kisaro zonder Broeder Cyriel. Nonkel blijft nog een maand langer in België om de Rwanda-dag te kunnen mee beleven in Boxbergheide.

Alle vruchten staan zeer goed: bonen, aardappelen. De maïs is gezaaid en men is terrassen aan het klaarleggen om tarwe te zaaien. Deze week zijn er geen aardappelen klaar om te oogsten. Volgende week nog één terras en daarna wordt het wachten tot half oktober. Voor het plantgoed zal het duren tot november vooraleer onze planters genoeg gekiemd zijn. Melanie stelt voor haar gekiemde voorraad op de terrassen van het centrum te planten en later planters voor haar terras terug te nemen.

De voorraad maïs zal volledig opgebruikt zijn na 4 weken. Daarna zal er een tekort zijn gedurende 3 maanden. Melanie vraagt toelating om maïs aan te kopen. Ze heeft voor broeder Aniceto (school Kirenge) en het varkensvoer in totaal 500 kg nodig per week, maal 14 weken geeft dat 7 ton.

Safari en Juvenal heb ik vandaag naar de burelen van de Eerste Minister gestuurd met een brief van Br. Cyriel om het probleem van de vrijstelling van de nieuwe camionette opgelost te krijgen. De nieuwe Premier is als vroeger Minister van Landbouw vertrouwd met Kisaro. Ze hebben de brief aangenomen maar de procedure moet gevolgd worden. Morgen geven we een tweede brief af met de vraag om een persoonlijk onderhoud.

De container is vandaag aangekomen. We hebben een nieuw dedouaneringsagentschap ingeschakeld waar David, de zoon van onze overleden voorzitter Meester Mugemana mede beheerder is. Morgen ga ik met Juvenal bij David om het vervolg te beleven: controle physique, aanvraag vrijstelling, en heel de ruttepetut.

Morgen ga ik ook naar het RAB om een vergunning te krijgen voor de invoer van varkenssperma uit Olsene. Broeder Cyriel kan dat dan eind oktober meebrengen. Vandaag zijn er 4 jonge zeugjes verkocht aan een klant van Ruhengeri. Dat is goed nieuws want de varkensverkoop slabakt de laatste tijd.

De 2 eerste jonge boeren doen het goed in het nieuwe project. De terrassen liggen er mooi bij met aardappelen, bonen en groenten. Tegen de tijd dat Br. Cyriel aankomt kunnen ze hun eerste varkens te koop stellen.

Volgende week zou Gaspard, de derde starter, ook klaar kunnen zijn om te beginnen met de varkenskweek. Vandaag zijn de metsers begonnen met de fermette voor de vierde kandidaat-boer, Gilbert.

Een 6-tal jongeren is bezig met kleiblokken te maken aan de splitsing van de nieuwe landweg. De rotsontginning is ook in volle werking en er ligt 6 m<sup>3</sup> steenslag klaar op de koer om beton te maken.

Het centrum ligt er erg netjes bij en de bezoekers van de Davidsfondsreis met Wim Moens waren erg voldaan over hun bezoek. Kisaro is meteen ook opgenomen in de folder van de Davidsfonds-reizen. We merken op dat Kisaro ook duidelijk te zien is op Google Earth zelfs met meerdere foto's van Kris Stubbe.

Woensdag 24 september.

Eerst naar de afdeling van Landbouw RAB om een vergunning voor het invoeren van varkenszaad te krijgen. De veearts wil weer de vroegere procedure op zijn kop zetten. Ik had nochtans de kopij bij van hun vorige vergunning van 2012. Bovendien vragen ze nu ook 10.000 Rfr voor een vergunning. Het zal weer extra geloop vragen.

Daarna moesten we bij de zoon van Mugemana, David, voor de dedouanering van de container. David is een reus van een vent zo groot als Goliath. Hij schijnt er vlot tegen aan te gaan want hij denkt van morgen te zaak te klaren voor de container. Ik geloof er niets van maar hoop doet leven. We zijn de goederen in de douanedepot gaan controleren. Alles klopte en ze lagen ook ordelijker gestockeerd. Het is 13,5 ton. We hebben de "avis d'arrivé" betaald: 35.000 RwFr.

We waren om 14u45 terug en ik had om 15 u een vergadering gepland met de groep jonge boeren samen met Melanie en Juvenal.

We hebben het gehad over afspraken omtrent hun werkplanning thuis en op het centrum, opmerkingen van Juvenal en Melanie over zaken waarop ze moesten letten om goed te boeren en we hebben hun vragen beantwoord.

Ze hebben ook elk hun "carnet" waar hun kosten en baten ingeschreven worden. Hun terrassen zijn mooi beplant en bezaaid. Nu moeten ze er nog enkele klaarmaken om tarwe te zaaien.

Na 5 u. kwam er een delegatie van de kerk van Murama om te vragen verder te werken aan hun pastorie. Dat zal verder besproken worden als nonkel hier is maar we zullen er een passende oplossing moeten aan geven. De funderingen zijn al 2 jaar gemaakt. Probleem is wel dat de Bisschop er geen parochie-statuut wil aan geven. Op 11 oktober komt de Bisschop op bezoek in onze school van Kirenge naar aanleiding van de inzegening van het laatste jaar. De delegatie van Murama vraagt dat ik van de gelegenheid gebruik zou willen maken om toch zijn aandacht te vragen voor hun project.

Daarna was het tijd om de paperassen van de dag te ordenen en af te werken.

Vrijdag 26 september.

Melanie moet naar Kigali voor een vergadering i.v.m. de distributiecentra van de meststoffen. Wij zijn daarvoor aangeduid als centrum voor deze regio. Safari gaat ook naar Kigali om onze actieverslagen van de voorbije drie jaar neer te leggen bij het Ministerie van Jeugd. Ze hadden dat gevraagd in het kader van de verlenging van onze concessie. Ze blijven toch telkens iets nieuws uitvinden om die vergunning op de lange baan te schuiven. Het zal ongeveer vijf jaar zijn dat we daarmee bezig zijn. Het verslag is goed aanvaard. De jurist van het Ministerie is gewonnen voor de verlenging maar nu zal er nog een commissie op bezoek komen voor inspectie. We zullen moeten bewijzen dat we een opleidingsprogramma aanbieden aan de jeugd.

Zaterdag 27 september.

Ik heb vanmorgen van 10 tot 11 een vergadering gehouden met onze staff. Ze hadden het al voorbereid en hebben echt zin om dat opleidingsprogramma vorm te geven. Maandag wordt een groep van 20 jongeren geselecteerd. Ze moeten minstens 16 j zijn en het 6<sup>o</sup> lagere beëindigd hebben. Ze gaan een halve dag per week theorie krijgen en voor de rest praktijk - roterend over de verschillende beroepen die op het centrum aan bod komen. Dus niet alleen land- en tuinbouw. Elke monitor moet daaraan meewerken en Safari zal de rapportering verzorgen. In de theoretische lessen komt ook taalinitiatie engels, wiskunde, lezen en schrijven aan bod.

Na 11 h heb ik met Safari de betalingen gedaan. Daarna bleven nog enkele jonge moeders hangen die met hun kleintje naar de soepbedeling gekomen waren. Ik heb de weinige kinderkleren die ik meehad bedeed.

In de namiddag ben ik opmetingen gaan doen voor de pastorie van Murama. Onze nachtwaker woont daar in de omgeving; hij kwam me vragen om hem te bezoeken. Dat betekent altijd dat ze iets nodig hebben. Inderdaad, hij wil graag een citerne. Het was bijna donker als ik hier terug was.

De student bouwkunde, Eric, wiens studiegeld ik betaal, stond ook aan mijn deur. Hij was vannamiddag naar huis gekomen uit het internaat om mij en zijn ouders te bezoeken. Morgen moet hij terug: te voet met de rugzak - 15km. De eindexamens beginnen. Hij heeft onlangs een eerste prijs Engels behaald. Na de examens brengt hij hier zijn verlof door op het centrum. Tot nu toe werkte hij in de tuin maar ik heb hem beloofd dat hij vanaf nu stage mag doen bij de metsers.

Zondag 28 september.

**Naar de mis van 10 u. in Sayo waar we die kerk in ruwbouw moeten afwerken. De gemeenschap van Sayo heeft de pastoor van Muyanza gevraagd bij hen een mis te komen doen. Ze hebben me uitgenodigd om verslag uit te brengen over de financiering van de afwerking van hun kerk. De camionette zal vol zitten met mensen van hier die anders met nonkel naar de mis meerijden.**

**Maandag 29 september.**

**Naar Kigali om de dedouanering af te ronden. Dat is wat anders. Voor de frigokamer die we uit Italië over Antwerpen hier invoeren vragen ze 43% taxen. We kunnen dat niet aanvaarden.**

**Woensdag 1 oktober.**

**We hebben vandaag het grootste deel van de container vrij gekregen van de douane. Alles behalve de frigokamer, de dekens, oude kleren en zo. Daar willen ze BTW en invoerrechten op. Ik wil niet toegeven. We gaan verder contact nemen met de autoriteiten om toch vrijstelling te krijgen. Het is 17u. als we in colonne Kigali verlaten: een 10-tonner, onze witte camionette en de Canter.**

**Na 40 km liet Safari me weten dat de witte weer geen macht meer had. Ik volgde met Pascal, de chauffeur van de Canter. We haalden de witte in juist voor de carrière van Strabag. Verder rijden was onmogelijk: de pas geplaatste koppelschijf was al om zeep. Ik heb Pascal met de camion laten verder rijden vergezeld van Gaspard en ik bleef met Juvenal, Safari en Innocent bij de witte. Ze belden Gabriël, de reddende engel uit Byumba. De man is rond 22.30 met zijn kleine camion aangekomen met een helper en ze hadden het goede idee om een soort trekstang te maken door het plooiën van 12 m betonijzer van 12 mm. Ze plooiden de staaf in 4 en sjorden ze over bijna de volledige lengte met een koord stevig tot een soort stang. Dit werd aan de twee voertuigen gehaakt en we reden gezwind naar huis. Ik zat geconcentreerd aan het stuur om af en toe wat te remmen zodat de constructie niet loshaakte. Ik dacht voortdurend aan al de straffe verhalen uit de tijdschriften van Kisaro vroeger. Ondertussen vertelden ze me ook wie die engel Gabriël wel was. Het is een goeie vriend van nonkel die jaren conseiller was op de Rwandese ambassade in China.**

**Juvenal stapte onderweg uit, wat verder was ook Safari thuis en ik begon aan de piste naar Kisaro met Innocent aan mijn zijde en de engel Gabriël vóór mij. In de put van Kabuga haakte onze verbinding los. Onze twee helpers konden dat vlug oplossen en we begonnen aan het laatste en slechtste stuk. Het was 1 u. 's nachts als we thuis waren. Gabriël hebben we 60.000 Fr betaald. Ik heb nog mijn toer gedaan bij Karenzi, de nachtwaker in de varkensstallen. Daarna een bord koude pap: 't was echt lekker. Mijn maag had een rustdag gehad: 's morgens om 5 h twee boterhammen, 's middags een appelsap en na middernacht de pap. Ik ging daarna nog iets wegzetten in de frigo in de berging. Daar wachtte me nog een laatste verassing. Op de grond lag een jonge vrouw te slapen, helemaal in een bolleke gerold. Ik haalde er Karenzi bij om haar weg te brengen en ze een zachtere plaats te geven in het stro. Ze ging gewillig mee. Het was "La Folle Godelieve" een zwaar gehandicapte die een zwervend leven lijdt en af en toe in Kisaro neerstrijkt om op haar positieven te komen. Deze morgen kwam ze me blij tegemoet; ze had blijkbaar een zachte nacht gehad. Voor mij was het wel een zeer korte geweest.**

**Om 5h30 begon een nieuwe dag. Ik gaf richtlijnen aan Rutikanga, Juvenal en Pascal voor het lossen van de goederen en vertrok daarna met de wagen van de executief met de metsers naar Sayo (vensterdorpels plaatsen). Morgen werken ze weer aan de fermette van Gilbert. Als ik om 9 u. terug kwam was alles gelost en de jonge boeren waren al kleiblokken aan het maken in de verkaveling. Morgen worden ook de jonge varkens bij Gaspard geleverd. Het is mooi om de bedrijvigheid van de jonge boeren en hun vrouwen te zien op hun eigen terrassen.. Meestal scharrelt er ook een baby in het ronde en soms helpen de ouders van het jonge koppel ook nog wat mee.**

**Donderdag 2 oktober.**

**Deze morgen om 5.30 op om alles te regelen om de 10 - tonner te lossen. Om 7.30u. moest ik de metsers naar de werf van Sayo voeren (15 km). Hiervoor heb ik onze maire opgebeld want hij heeft ooit zijn wagen aangeboden om ons uit de nood te helpen. Ik heb vandaag voor gans de dag zijn auto ter beschikking.**

**Om 9h was ik terug van Sayo en alles was hier al gelost in de verschillende magazijnen. Iedereen was al op zijn normale werkplaats. Iedereen neemt zijn verantwoordelijkheid. Ondertussen was ook het "ingangsexamen" van de 30 kandidaten voor de beroepsopleiding afgenomen door Safari. Na het middageten platte rust.**

**Maandag 13 oktober.**

**Ik ben met Safari naar de Maire van Rulindo geweest om onze aanslepde dossiers nieuwe hoop te geven. Hij wil één per één helpen oplossen en heeft het dossier van de camionette prioriteit gegeven. Vrijdag komt hij naar Kisaro en volgende week wil hij met ons naar de minister van Landbouw. Hij heeft per brief een afspraak gevraagd.**

**Dit is naar aanleiding van de raad die me vanuit Kigali werd gegeven:**

**“Je moet eerst de plaatselijke autoriteiten inschakelen om administratieve problemen met de ministeries op te lossen. Zij kunnen het langs politieke weg beter opgelost krijgen.” Dus maar proberen. We zien wel hoe de soap verder verloopt.**

**Donderdag 16 oktober.**

**Elke dag brengt wel zijn bijna onmogelijke verrassingen en problemen mee. Maar ja het is tenslotte een bedrijf van meer dan honderd mensen in een achterlijk land waar we het op zijn westers met een eeuw voorsprong willen doen. Het is gewoon niet mogelijk. Dus moet ik de knop omdraaien om niet te stresseren en dag per dag de zaken proberen op te lossen. Safari en de rest van de staf doen echt hun best en soms geloof ik zelfs dat ze goed op weg zijn om me te bewijzen dat het zonder ons voor een min of meer lange periode ook zou draaien.**

**De frigokamer is eindelijk vrijgesteld van invoertakseen en dat scheelt toch 1.000.000 Rfr. Maar we mogen ze nog niet afhalen. “Patienter” zegt men hier in het frans. Nu nog het dossier van de camionette en verder de verlenging van de concessie van onze heuvel. En dan is het Kerstdag maar ik weet niet van welk jaar!!!!**

**Over een week komt er ook nog volk bij: Jo Wieme en Eric Aelvoet vergezeld van Br. Cyriel.**

**We zijn druk bezig vanuit zijn slaapkamer achteraan in het magazijn een WC en douche - ruimte klaar te maken. Ik hoop dat we het klaar krijgen. Dat comfort zal voor nonkel op zijn leeftijd geen overbodige luxe zijn. Dat komt er onverwacht bij.**

Gisteren viel ook mijn toegang tot Microsoft Word en Excel weg. Stel u voor. Ik kon geen document meer schrijven of openen. Vandaag heeft een techniker er de 2007 versie opgezet en ik kan opnieuw schrijven. Morgen komt hij er de versie 2010 opzetten die ik had. Het schijnt dat Microsoft zoets automatisch doet als de garantieperiode van het programma voorbij is!

Dinsdag 21 oktober.

Gisteren hebben we het vervolg van de camionette-soap meeemaakt:

We waren stipt om 8 h aan het ministerie van Landbouw en de Maire van Rulindo was ook correct op de afspraak. We werden onmiddellijk ontvangen op het bureau van de secretaris van de minister. Dat is de man die het daar echt voor het zeggen heeft. De maire herhaalde wat hij blijkbaar al per telefoon verteld had en de secretaris besloot dat we alles vanaf het begin moesten herdoen maar nu in één dag in plaats van in drie maanden. Hij belde naar Dr Alphonse van RAB dat hij een nieuwe brief met argumenten ter ondersteuning van onze vraag moest schrijven.

We moesten die brief gaan halen en naar het hoofdbureau van RAB dragen om daar door de Directeur Generaal te laten tekenen. Die was ook al per telefoon verwittigd dat we eraan kwamen. Dan terug naar de secrétaire Permanente om de brief persoonlijk af te geven. Hij controleerde, tekende en voegde er een brief aan toe voor het hoofdkwartier van de belastingen. Wij daar naartoe. Iedereen was super vriendelijk en ze verontschuldigde zich dat er eerder iets mis gegaan was.

De secrétaire permanente volgt vandaag de zaak op bij de belastingen. Morgen om 8h moeten we hem bellen om het antwoord te kennen. Hij volgt het persoonlijk op. We hebben gisteren kunnen doen wat vanaf 27 mei meer dan een maand aangesleept heeft en zonder gevolg bleef tot vandaag. Je zou zowaar beginnen geloven dat het nu zal lukken en dat we volgende week de nieuwe camionette zullen hebben. Maar ik wil het niet meer geloven. De ontgoocheling is achteraf te groot!!!

Ik heb hem uitgenodigd om het centrum eens te komen bezoeken zelfs in het weekend als het in de week voor hem onmogelijk zou zijn. Hij antwoorde met de vraag: "Kan ik daar uitrusten?" Ik heb hem geantwoord dat we in de commune wel een kamer vrij zouden hebben. Hij stelde voor om op een vrijdagavond langs te komen. We horen er nog van of helemaal niet!!

Volgens de Maire wordt die man één van de volgende Ministers.

(Wordt vervolgd.)

Safari bloeit echt open als ge hem verantwoordelijkheid geeft. Hij is goed op weg om het nonkel hier gemakkelijker te maken. Hij is trots en gelukkig. In de loop van vandaag kreeg hij telefoon van het kabinet van de Eerste Minister als reactie op onze eerdere verzoeken om gehoord te worden. Hij heeft uitgelegd dat we ondertussen dicht bij een oplossing waren. Ik moest hem vanavond die briefwisseling doorscannen en een foto van de camionette. Het is precies of heel Kigali weet ineens dat ons Centrum nog bestaat. Ze zijn allemaal in alarmtoestand. Morgen is het D-Day??? Opgelet voor valse hoop!!!

Deze morgen vroeg was er een vergadering met onze formatiegroep beroepsopleiding en daarna ben ik met een meisje van 3 j, zijn mama en Augustin naar Piet Noë in Kabgaye gereden. Om 6h was ik terug. Ondertussen had ik in Byumba ook een WC pot opgeladen en de accessoires voor de douche naast nonkel zijn kamer. Hopelijk krijgen we alles nog klaar.

Zondag 26 oktober.

Hier is het nu heel anders sedert de aankomst van onze bezoekers en Br Cyriel. Morgen ga ik mee met de camion naar Kigali om het ijzer af te halen voor de dakgebinten van de kerk van Sayo zodat Jo, Eric en de mannen van onze atelier kunnen beginnen lassen aan de spanten van de kerk van Sayo.

De soap van de vrijstelling van de camionette gaat nog door alhoewel het waarschijnlijk de beslissende week zal worden. Er wordt op het hoogste niveau sterk gelobbyd, zowel door het ministerie van Landbouw als dat van de Premier bij Financiën. We zullen nu wel vlug weten of de staat ons centrum echt steunt????

Nonkel is dus donderdagavond goed aangekomen. De zaterdagvoormiddag om 10h stipt blijven we onze wekelijkse stafvergadering verder houden. Het eerste punt moet zijn de overhandiging van al de verslagen van de vorige vergaderingen aan nonkel door Augustin. Broeder Cyriel is ook zeer tevreden met de formatiegroep van 20. We hebben ook een uurrooster opgesteld voor de theorielessen van de vrijdagvoormiddag en elke week hangt het programma uit van de indeling waar de deelnemers praktijk zullen volgen. De jongeren zijn zeer enthousiast, de meisjes (11) hebben een woordvoerster gekozen en de jongens (9) ook. Het heeft blijkbaar veel weerklank in de omgeving. De oud-Kisaroërs die dergelijke formatie vóór de oorlog ook gekend hebben en nu zelfstandigen zijn, juichen het initiatief toe. Het is ook een sterk argument naar de overheid toe zodat het centrum voor hen “incontournable” wordt.

Vandaag ging ik naar de mis in het afgelegen Rumuli. Een dorpje in de diepte van de vallei - richting theevelden. Het is best te voet bereikbaar langs een smal en steil bergpad (50 minuten heen en 1 uur en 20 minuten terug). Uit dat dorp komen dagelijks heel wat jongeren naar het centrum. Er werden tijdens de mis 2 kindjes gedoopt. Ik moest er na de mis zoals gewoonlijk een woordje zeggen. Ik meldde hen de hoofdprojecten die nu actueel zijn: de jonge boeren, de kerk van Sayo en de formatiegroep van de twintig. Ook dat Br Cyriel gezond en wel terug was en dat hij liever hier is dan in België. Ze juichten van tevredenheid. Daarna verraste de priester me totaal: hij vroeg een meisje uit het koor om het woord te nemen om me te bedanken. Het was toch wel de woordvoerster van de meisjes uit onze formatiegroep zeker! Ze vertelde hoe we de vorming organiseerden en hoe ze om beurten in alle “métiers” opgeleid werden. Ze vertelde dat ze vorige week kleiblokken gemaakt had.

Ja, het is druk en te veel om alles te vertellen maar het doet deugd als je zo plots getuigenissen hoort van hoe zij het zelf ervaren en beoordelen, hoe zij er onder elkaar en in de gemeenschap over vertellen. Daar had ik nog nooit bij stil gestaan. Het doet wel deugd. De taal blijft natuurlijk een grote handicap. Als ik hen toespreek begin ik altijd met een begroeting in het Kinyarwanda en ik eindig ook in hun taal en dat vinden ze super.

**Maandag 3 november.**

Allerheiligen is hier een gewone werkdag, zelfs nu het een zaterdag was. Het geeft toch een eigenaardig gevoel als je een bepaalde cultuur gewoon zijt om dan geconfronteerd te worden met andere gewoonten. Dat doet me denken dat de Rwandezes dat ook ervaren als we hun cultuur willen beïnvloeden of veranderen.

Nonkel is veel verouderd en ook verzwakt. Hij wil nog met de auto rijden maar het lukt hem niet zo goed meer en het vermoeit hem dermate dat hij daarna in zijn bed moet kruipen. Zaterdagmiddag is hij aan tafel onwel geworden en hij is dan in zijn bed gebleven. Toch is hij gisteren vroeg om 5u.15 met de auto vertrokken naar de mis in Byumba met zijn 2 oude discipelen. Ik ga niet mee omdat hij zelf wil rijden. Bij zijn terugkeer is hij hier in de laatste rechte lijn in de groenten gereden. Blijkbaar ingedommeld. Om 10 u. ben ik naar de



mis gereden in Murama (Kisaro). Godelieve is met haar man op bezoek geweest. Nonkel is redelijk goed. Het is een geluk dat we die badkamer met toilet gemaakt hebben naast zijn kamer. Hij maakt er goed gebruik van.

Vandaag is het een regendag, we zitten compleet in de wolken en de temperatuur is amper 12°. Dat is blijkbaar de wereld op zijn kop, aangezien het bij jullie boven de 15° is. De formatiegroep van 20 is heel enthousiast. De theoretische lessen van de vrijdagvoormiddag worden goed opgevolgd. Zelfs de beenhouwer heeft 1 uur om de 2 weken in het lessenrooster. Bouw heeft 1 uur per week, land-en tuinbouw 2, metaal en hout 1, frans 1 om de 2 weken. De andere 5 halve dagen werken ze mee en wordt er veel aandacht besteed om hen alles in praktijk aan te leren. Dit initiatief wordt druk besproken in de streek.

De fermettenbouw vordert goed. Ik hoop er twee klaar te krijgen tijdens mijn verblijf hier. De plaatsen voor de twee volgenden zullen ook voorbereid zijn zodat ze verder kunnen met de opgedane ervaring. Vrijdag gaan we ook een dak vernieuwen voor een weduwe met 3 kinderen.

**Zondag 9 november.**

Het blijft een gesukkel met de twee oude voertuigen. De camion is na twee schouwbeurten nog niet in orde. Morgen moeten ze weer naar Kigali voor een derde keuring. Jo heeft er nu aan gewerkt. De witte heeft remproblemen. Jo probeert nu stukken uit de afgedankte blauwe te halen om hem weer rijklaar te krijgen. We staan weer te voet. Ik heb gelukkig mijn mountainbike. Het fietsen is beter voor mijn knie dan met de jeep rijden.

De zes metalen spanten voor de kerk van Sayo zijn gelast en ter plaatse gevoerd om te schilderen. Hopelijk kunnen we eind volgende week het dak beginnen plaatsen. Jo en Eric vertrekken zaterdag. Daarna moeten we de beenhouwerij voorpleisteren om de mensen van Koekelare vanaf 4 december aan het werk te zetten met de faience en de vloeren.

Ondertussen heeft Umubano ons ingeschreven voor een wedstrijd georganiseerd door de ING-bank.

We hebben vrijdag met onze bouwploeg een dak vernieuwd voor een weduwe met drie kinderen. Dat zou een deugddoende ervaring zijn ware het niet dat er 's anderendaags twee anderen aan de deur staan om hetzelfde te vragen. Maar we hebben geen geld en geen tijd. Dus als je één gelukkig maakt, maak je een veelvoud ongelukkig.

**Vrijdag 14 november.**

We hebben gisteren de spanten op de kerkmuren van Sayo gemonteerd. Een hele bedoening zonder kraan. We hadden alles goed voorbereid en het paste perfect. Vandaag de dwarsliggers lassen en de metalen goten. Volgende week de platen erop. Maar het geld is ook op. Ik zal bij Wereldmissiehulp nog eens moeten proberen om financiering los te krijgen voor de verdere afwerking.

Nonkel is naar de dokter geweest. Hij heeft een medicament gekregen om beter vast voedsel te kunnen nemen. Lukt dat niet dan moet er een onderzoek volgen in Kigali.

**Zondag 16 november.**

Nonkel had gisteren een zeer slechte dag. Men kwam me roepen terwijl hij op de middag de

betalingen deed. Ik zag hem bevend en lijkbleek. Hij stamelde: " Ge moet me vervangen en toen hebben we hem met drie man in bed gelegd. Ik heb na de betalingen zuster Marie-Michel gebeld om te vragen of ze me raad kon geven. Ze zei me: "Bouillon te laten maken om hem wat op krachten te laten komen." Ze zou onmiddellijk op bezoek komen. Ondertussen moesten Jo Wieme en Eric naar de luchthaven. Ik ben niet meegeweest. Het was voor hen ook een bijzonder afscheid. Als de zusters rond 5 h aan kwamen stond nonkel al in het deurgat. Hij had al bouillon gedronken en kreeg ook nog andere raadgevingen. Melanie verzorgt hem als een verpleegster. Hij zegt zelf: " Het moet toch eens gedaan zijn, het kan niet eeuwig duren".

**Zaterdag 22 november.**

Nonkel is vandaag naar Kigali gevoerd door Pascal, vergezeld van Melanie tot bij Zuster Marie-Michel. Zij heeft hem begeleid voor de gastroscopie. Dat is goed verlopen en het resultaat is dat het een bacteriële infectie zou zijn aan de ingang van de maag. Het is al iets beter om voedsel in te nemen. Hij heeft Daktarin gel gekregen en verder ook Diflucan 200 mg. Laat ons hopen.

De zaak van de camionette wordt gevolgd door het kabinet van de eerste minister. Er zou volgende week een doorbraak komen. Weeral hoop!!!

De fermetten gaan verder. Al de wegen hebben een totale onderhoudsbeurt gekregen en werden uitgerust met dubbele dwarsbomen die de waterafvoer naar de terrassen leiden (zoals in de Alpenwegen). Zo kunnen we zelfs tijdens het groot regenseizoen met de tractor en de jeep overal bij. De kerk van Sayo is bijna onderdak, nog 1 dag werk. Het is een hele lasconstructie en een oppervlakte van 400 m<sup>2</sup> blauwe dakplaten. Alles dank zij de steun van Wereldmissiehulp (Boechout) en Stelimo Limburg.

De jonge boeren oogsten nu voor de eerste keer patatten en ze zijn fier. Birende is de eerste en heeft 1500 kg van 200 kg plantgoed. Op 1 dag hebben ze dat uitgekapt, geraapt, gesorteerd en de groten naar het centrum geleverd voor verkoop in Kigali. Zijn collega's hebben hem geholpen en ook zijn familie was present. Het is bijna een feestelijk gedoe. Hij zal ruim 200.000 RwFr krijgen voor zijn oogst zodat hij voor het eerst in zijn leven zijn schuld aan het centrum ineens zal kwijt zijn en ook meteen kan beginnen sparen. Zijn twee eerste varkens zijn ook bijna slachtrijp zodat hij over enkele weken nog eens zo een bedrag op zijn spaarboek krijgt. Hij heeft nu ook 250 kg plantaardappelen in zijn eigen magazijn liggen. Wat een weelde!!! Hij gaat op zoek om een terras bij te kopen in de omgeving (150.000 Rwfr).

**Vrijdag 28 november.**

Ik begin met de faze van de afwerking van mijn dossiers voor ik vertrek op 20 december. Het verslag voor de provincie West Vlaanderen is eindelijk volledig rond. Nu nog de factuur en een verslag voor de fermette van de Nationale loterij.

De kerk van Sayo is gedekt. Daar heb ik een ontstoken knie en een flinke valling aan overgehouden. We hadden de door ons aangekochte platen door enkele vrijwilligers laten plaatsen. Ze hadden die er zo scheef opgelegd dat ze uiteindelijk een driehoek van 40 cm over hadden en op het ander dakvlak 30 cm. We hebben met vier van onze mannen alle

**vijzen weer losgeschroefd en alles herlegd. De laatste dag heb ik meegewerkt om gedaan te krijgen want door de regenonderbrekingen zou het te lang aanslepen.**

**Maandag zou opnieuw een belangrijke dag kunnen zijn voor de camionette. Maar zo hebben we al meerdere maandagen gehad. Ons enig personenvoertuig is nu tot dinsdag in de garage om de schouwing voor te bereiden. Dus je kunt je inbeelden dat ik me met alle andere beslommeringen en verrassende voorvallen niet altijd zo happy voel. Als ik in mijn bed lig vraag ik me soms af hoe ik daar door geraak maar het antwoord is eigenlijk eenvoudig: het een na het ander en de kunst is van de volgorde en de belangrijkheden goed in te schatten. Daarnaast een goed contact behouden met de medewerkers zodat je nooit alleen komt te staan.**

**Ik heb gewoon geen moment vrij om er bij stil te staan.**

**Ik zal zorgen dat ze voort kunnen voor 3 maand. Administratief is alles geregeld. Daarvoor reken ik op Safari en onze staff. Ook op Broeder Protais en vooral op Melanie kunnen we rekenen.**

**De weersomstandigheden zijn hier alles behalve aangenaam. Het is de koudste en slechtste periode van het jaar. Normaal moet het regenseizoen in december nog beginnen. Het klimaat is hier ook van slag.**

**Zondag 30 november.**

**Met Broeder Cyriel wil het maar niet beteren. Vrijdagavond werd in het hospitaal van Byumba een urinesonde geplaatst. Sinds gistermiddag is hij terug in Kisaro. Morgen brengen we hem naar Kigali voor verder onderzoek. Hij zal begeleid worden door Melanie en daar ter plaatse door zuster Marie-Michel.**

**Woensdag komen onze vrienden uit Koekelare aan. Ze komen onze beenhouwerij moderniseren. Ze zijn van harte welkom.**

### **Dinsdag 2 december.**

**De toestand is intussen zeer kritiek geworden. Ik kreeg daarnet bericht uit Kigali dat Br Cyriel dringend naar het universitair ziekenhuis moet overgebracht worden. Waarschijnlijk voor een ingreep. Zijn buik was vandaag beginnen zwellen. Hij wil ook geen voedsel meer en lijkt af en toe half bij bewustzijn. Het loopt op zijn einde vrees ik. Ik belde nu ook nog met zuster Marie-Michel en ze zegt: er is niets aan te doen, we moeten hem laten overbrengen naar dat ander ziekenhuis. Tot vandaag was Melanie bij hem gebleven. Nu is Godelieve erbij. Het was blijkbaar zijn wens om in Rwanda te blijven. Morgen ga ik met Melanie naar Kigali om bij hem te zijn.**

**De bezoekers van Koekelare zijn sinds zondagavond in Kigali en komen morgen naar Kisaro. Ze zijn vandaag eventjes op bezoek geweest bij Br Cyriel. De familie van Kruishoutem komt donderdag op bezoek.**

**Woensdag 3 december.**

**Ik ben terug in Kisaro sinds 20u30. Hij was vandaag een stuk beter en goed bij bewustzijn. De hele dag heb ik onderhandeld met de Roemeense dokteres, een jonge vrijwilliger die in Gent stage gedaan heeft, en met dr Geurs van de verzekering Mutas in België. Haar**

standpunt is dat Br Cyriel hier in om 't even welk ziekenhuis geen kans heeft omdat er geen aangepaste intensieve behandeling van agressieve bacteriële infectie voor handen zijn. Ons besluit is dus als hijzelf wil en als zijn toestand het toelaat, per ambulancevliegtuig overbrengen naar UZ Gent. De verzekering wil eerst een aantal garanties: de uitslag van de scan die vandaag rond 17 u gedaan is, en een voldoende stabiele toestand zoals ademhaling, hartslag, bloeddruk en dgl. Veel zal afhangen van de scan en het verslag dat we morgen aan Dr Geurs kunnen overmaken. Het alternatief is hem hier laten verder sukkelen tot het einde.

Morgen ga ik terug naar Kigali. Het wordt een belangrijke dag. Ik heb ook veel steun van de zusters Steven en Marie-Michel.

Vrijdag 5 december.

Hier wordt de situatie voor mij zeer moeilijk.

Gisteren rond 16 u werd bij Mutas de voorbereiding ingezet: vlucht zoeken met lijnvliegtuig in business class en een spoeddokter van flying doctors.

Ondertussen is zijn toestand deze nacht dermate veranderd (misschien door medicatie) dat hij wat verward wordt en uit zijn bed wil. Misschien is het normaal dat je wat verward wordt van al dat gedoe zeker als je onder medicatie bent.

Zaterdag 6 december.

Ik vraag samen met zuster Marie-Michel aan de directeur van SN Brussels in Kigali om tussen te komen en ruimte te voorzien in de eerstvolgende vlucht, dat is deze avond. Hij aanvaardt en forceert een oplossing in Brussel ook met Mutas. Mijn ticket om terug te keren wordt vervroegd. In de namiddag om 15 h telefoneert Mutas dat hun dokter toch beslist heeft om vandaag nog te repatriëren met een ambulance –vliegtuig van de Flying Doctors vanuit Nairobi onder begeleiding van een dokter, een verpleger en mezelf. Ik verwittig Kisaro om onmiddellijk mijn handbagage naar Kigali te brengen. Om 19 h vertrekt de ambulance naar de luchthaven. De pascontrole gebeurt in de ambulance. Deze rijdt tot bij het vliegtuig. De Keniaanse dokter neemt de patient over en we stijgen op om 20u. Landing 12u38 op Charleroi. Een ambulance zorgt dat we om 13u45 in de Spoedopname van UZ Gent zijn. Om 15u is Br. Cyriel op zijn kamer in K2 -134A.

maandag 8 december

Zijn toestand is stabiel, hij heeft gerust en herstelt dermate dat hij in een zetel naast zijn bed kan zitten. Hij doet ook een kleine wandeling en er wordt een scan genomen. Morgen wordt de uitslag bekend. Hij zegt zo vlug mogelijk naar Kisaro te willen terugkeren.

Dinsdag 9 december

Ik heb om 14 u. afgesproken met de dokter. Ze vertelt dat ze deze voormiddag de uitslag aan nonkel verteld heeft. IK moet even slikken als ik hoor dat het een ver gevorderde darmkanker is die hem zo ziek maakt. Ik kom bij hem; hij slaapt. Als hij wakker wordt glimlacht hij gelaten: “ik heb slecht nieuws voor u ,weet ge’t al? “Ja”. De rozenkrans hangt boven zijn hoofd aan de handgreep. Hij vraagt iedereen te verwittigen en vergeet Monseigneur Van Looy niet, en deken Brondeel. “Tante Godelieve zal ik zelf verwittigen “

zegt hij. "Bel naar Broeder Jan in Ternat om een en ander te regelen". We bekijken verder een rapport van de situatie in Kisaro. Hij is tevreden dat ze hun verantwoordelijkheid nemen. De aalmoezenier komt nog en brengt de communie. Morgen ga ik terug.

Gerard Moerman

## OP DE REDACTIE

Wij zijn Gerard heel dankbaar voor zijn kundig verslag. Jammer dat het geen beter einde heeft. Maar we hopen dat Gerard binnen enige tijd zijn verblijf in Kisaro kan hernemen.

*Wie een gift wil overschrijven voor Br Cyriel, kan dit op 737-0200595-42 van Project Kisaro, Berm 17 3600 Genk. Voor een gift van minimum 40 euro kan men een attest voor aftrek van belastingen bekomen. Gelieve dit te vermelden! Alleen de giften die toekomen voor 31.12.2014, komen in aanmerking voor het aanslagjaar 2014. Dank U !*

**Moniek heeft ook weer haar werk gedaan. Zij noteerde:**

<b>Giften :</b>	<b>22.860 euro</b>
Scholengroep St Truiden (vastenactie)	7.320 euro
Stad Genk (ontwikkelingssamenwerkng)	987 euro
" " (toelage derde wereld)	500 euro
Aankoop en verzenden (oa. container)	9.210 euro
Drukwerk - post - telefoon)	320 euro
Meegegeven aan Br Cyriel	8.700 euro

**Wij danken graag iedereen voor zijn bijdrage aan Kisaro !**

**Bij het ter perse gaan van ons blad kregen we van de Provincie Limburg het bericht:**  
*Met genoegen delen wij u mee dat de deputatie u op 27 november 2014 een provinciale subsidie van 10.000 euro toekende voor het project Kisaro BOUW VAN REGENWATERPUTTEN. Een tevreden dank u wel voor deze toelage !*